

NACIONALIZAM U FAZI MALODUŠNOSTI

PIŠE: TEOFIL PANČIĆ

Slika dugogodišnje radikalske vedete Maje Gojković, sadašnje predsednice Skupštine Srbije, u hidžabu u kojem je otišla u Iran, emanirajući prizor tvrdokorne islamske vernice, po sebi je već dovoljno bizar na s obzirom na kontekst, a posebnu notu morbidne začudnosti daje joj baš politička predistorija Gojkovićeve i njene nekadašnje stranke, jer su devedesetih i verbalno i stvarno ratovala protiv bosanskih i kosovskih muslimana. A svojim verbalnim istupima permanentno emanirale neku vrstu islamofobije (na stranu sad što je ovaj izraz u međuvremenu globalno kompromitovan pogrešnom ili manipulativnom upotrebom). Zašto je Gojkovićevoj bilo potrebno da se „maskira“ u ortodoksnu muslimanku najkonzervativnijeg pravca, umesto da učini tek onoliko koliko se baš mora (da prekrije kosu laganom maramom), kad već putuje u zemlju strogog teokratskog režima, gde su žene otvoreno potčinjene?

Bez obzira na njene namere i motive, bilo je u tom prizoru nečega „samoponištavajućeg“, i u ličnom, i u rodnom, a ako hoćete bogme i u nacionalnom i verskom smislu. Opet - nije li to osobito čudno kad dolazi od osobe sa istorijom „patriotkinje od zanata“? Zamislite samo da se tako „dizajnirala“ neka od čuvenih „izdajnica i mrziteljki svega srpskog“ iz zloglasnih NVO?!

Kako god bilo, nije Maja Gojković jedini elitni izdanak radikalskog legla koji kao da ima neki čudan „identitetski disbalans“, sklon olakom plutanju od apoteoze do samoponištenja. Predsednik Republike Srbije master Tomislav Nikolić znao je u više navrata - doduše, tada još nije bio predsednik države - da izjavi kako bi „voleo da Srbija bude ruska gubernija“. Kao što znamo, gubernija je tek

administrativna jedinica unutar ruske države, što znači da je čovek kojeg smo dvadestak godina znali kao žestokog, upravo ekstremnog srpskog nacionalistu, javno zagovarao ništa manje nego nestanak Srbije kao države, njeno potpuno utapanje u drugu,

znatno veću državu. Što bi, s obzirom na okolnosti, na ne tako dug rok značilo i postepenu asimilaciju stanovništva, to jest - ne samo da bi nestala Srbija, nego bi nestali i Srbi, osim možda kao nekakav folklorni arhaizam, ili kao slepi kolosek evolucije, kao ptica dodo. Tako je, dakle, govorio dugogodišnji zamenik notornog vojvode Šešelja, čovek koji je danas predsednik Srbije. Zamislite samo da je nešto slično - to jest: ideju da Srbija treba da postane deo neke druge države, koja će je asimilovati najpre kao državu, a potom neminovno i promeniti identitet stanovništva - izrekao neki od ozloglašanih „izdajnika i mrzitelja svega srpskog“ iz NVO, iz medija, iz opozicije, ili iz ono nešto slobodne, nezaplašene i nekorumpirane srpske inteligencije? Pa, ne bi ga oprali ni Dunav ni Sava... Samo što, naravno, nikome takvom ne bi palo ni na kraj pameti da kaže nešto takvo, baš kao što nijednoj takvoj ne bi palo na um da pohrli u Teheran, ili bilo gde drugde, zarobljena u hidžabu.

Aleksandar Vučić, treća vedeta iz „političke akademije dr Vojislav Šešelja“, ima, naravno, daleko više znanja od dirljivog Nikolića i političke veštine od isprazno pretenciozne Novosađanke, ali čini se, da i on ima svoju neobičnu, čak ekscentričnu identitetsku fiksaciju, stečenu nakon što je u zrelih godinama i sa impresivnim zakašnjenjem otkrio neke frapantne životne činjenice, na primer, to da je Berlinski zid pao, ili da Zoran Đinđić nije bio „izdajnik i mafijaš“ nego globalno redak spoj

političkog filozofa i državnika. Ta se fiksacija zove - Nemci. Naročito oni čija je radna i životna filozofija duboko ozračena „protestantskom etikom“ o kojoj je tako briljantno pisao Maks Veber, a u koju se pozni Vučić toliko zaljubio (i to s grotesknim zakašnjenjem, nešto kao da u vreme vrhunca panku puštate dugu kosu, dok ste u vreme hipika nasilno šišali dugokose), da je u više navrata prilično neuvijeno govorio kako bi sve bilo mnogo bolje kad bi Srbija i Srbi nekako što manje ličili na sebe same, a mnogo više na - marljive i savesne nemačke protestante. Oni koji su ostali pravoverni srpski nacionalisti zato su ga napadali kao renegata, osobito zbog njegovog mantranja o neophodnosti „promene svesti“, kao što bi i on nekadašnji napadao sebe sadašnjeg. E sad, zamislite samo da neko od ozloglašanih „izdajnika i mrzitelja svega srpskog“ izgovori toliko toga na granici i preko granice neke vrste nacionalno-identitetskog nihilizma? Samo, niko nije izgovarao baš takve stvari, mada je „veberovština“ mnogima mila i draga; upravo, baš zato što im je to oduvek bila, znaju i njene granice, odnosno, u stanju su da odmere (ne) umesnost njene upotrebe.

Tri osobe pomenute u ovom tekstu ujedno su i tri formacijski vodeće ličnosti države Srbije. Otuda teško da može biti neko čudo što je u ovdašnjem javnom i političkom životu toliko konfuzije oko strateškog pravca razvoja države Srbije, pa i oko samog srpskog nacionalnog identiteta. A „nacionalni identitet“ vam je, generalno jedna od onih pozitivističkim metodima neuhvatljivih stvari koje je mnogo lakše negativno definisati: gotovo je nemoguće znati šta zaista jeste, ali iole pronicljiv posmatrač lako će utvrditi šta nipošto nije.

Ima Đerđ Konrad jednu tanku, a značajnu i dobru knjižicu, pisanu u vreme kobnih postjugoslovenskih ratova, koja se zove „Identitet i histerija“. Jedva da je moguće bolje i tačnije odrediti samu mračnu suštinu nacionalizma nego kao neku vrstu (u miru iritantnog, u ratu pogibeljnog) *histerisanja oko identiteta*. Dok je nacionalizam u ekspanzivnoj fazi, sav je naduven od identitarne autoapsolutizacije; onda se njegovi pregrejani snovi razbiju o hridine prozaične stvanosti, pa zapadne u *malodušnu fazu*, koja ume da poprimi formu nihilizma kakvom ni najrevnosniji antinacionalizam nije dorastao. A ovo troje, dakle, nisu prestali da budu nacionalisti: oni su samo u malodušnoj fazi svog ciklusa, a svako je proživljava na sebi primeren način.

(RE) AKTUELIZOVANJE RATNE RETORIKE

PIŠE: SRDAN BARIŠIĆ

Sprečavanje prijema Kosova u članstvo Agencije UN za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO) bilo je cilj važne i teške diplomatske bitke, koju Srbija „nije izgubila“. U jeku pomenutih diplomatskih napora, neposrdno pre presudnog glasanja, izjava patrijarha Srpske pravoslavne crkve, Irineja, odjeknula je celim regionom, podsećajući mnoge na nekadašnje, činilo se prevaziđene, ratne usklikle.

Prvi deo sporne izjave koji je glasio: „Mi to ni u kom slučaju ne smemo dozvoliti ni sebi ni drugima“, predstavljao je deo već tradicionalne, principijalne retorike kojom se tretira kosovsko pitanje; ona se, međutim, već godinama, kao fluid, gubi u onom ogromnom rasponu između *de facto* i *de iure* statusa južne srpske pokrajine. Ali, naizgled frazeološki nastup patrijarha, ustvari je predstavljao najavu nečeg neuporedivo konkretnijeg i ozbiljnijeg. U daljem izlaganju, razmatrajući eventualnu mogućnost da Srbija „ne pobeđi“ na diplomatskom polju, patrijarh defetistički iznosi jedinu moguću opciju koja nema alternativu: „Ako dođe do sile i ako sila bude to uzela, mi moramo učiniti sve da milom ili silom to vratimo.“ Oštrina i žestina izjave, delimično je ublažena optimizmom da će se taj scenario izbeći i da će „svest i savest onih koji odlučuju o sudbini našoj progovoriti na način kako treba da govori jedna probuđena i čista ljudska savest“.¹

Nekoliko dana kasnije, na insistiranje predstavnika medija, patrijarh je potvrdio da bi ta eventualna „tragedija kulture u Evropi i Americi“, izazvala jedinu moguću reakciju koja je potpuno „u duhu hrišćanstva i verskog uopšte“. „Ako se nešto otima silom i ako ne možete milom da odbranite, šta drugo ostaje nego da se branite na način koji ćete odbraniti. Crkva blagosilja odbrambene ratove. Rat je zlo, ali treba da se branimo. Naša dužnost je da se branimo. Nećemo da sednemo i da kažemo secite nam glave. Mi ćemo se boriti protiv toga“.²

1 Tvzona plus: <https://www.youtube.com/watch?v=aBV5HHcKhpU>.

2 FoNet webTV: <https://www.youtube.com/watch?v=rZe0WaPPtVg>.